

Bölüm 3

SOSYAL MEDYA ORTAMLARININ AİLE EĞİTİMİ VE KATILIMINDA KULLANILABİLİRLİĞİ

Ezgi Pelin YILDIZ¹

FACEBOOK İLE AİLE KATILIMI

Günümüzde iletişim ve medya teknolojilerinde meydana gelen değişimler ve eğitimde aile faktörünün önemi bu iki olguyu birleştirmenin önemini kaçınılmaz olduğunu beraberinde getirmiştir. Özellikle okul öncesi ve ilköğretim kademelerinde etkili bir eğitimin önündeki en önemli engelin başında ailelerin eğitmenlere, eğitmenlerin de aynı şekilde ailelere ulaşım sıkıntıları göz önünde bulundurulduğunda sosyal medya ortamlarının eğitimde aile katılımı bağlamında etkin ve işlevsel araçlar olabileceği öngörülmektedir (Balcı ve Şahin, 2019).

Literatürde eğitimde aile katılımına yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde bu bağlamda en büyük engelin; zaman ayırma, ulaşım, diğer çocukların bakımı, yorgunluk ve düşük motivasyon etkenlerinin olduğu ebeveynler tarafından ortaya konulmuştur. Bu sorunların çözümüne yönelik olarak sosyal medya araçları aracılığı ile ebeveynlerin eğitimini sağlamak hem daha geniş bir kitleye ulaşmak hem de verimliliği ve ekonomikliği sağlamak açısından etkin bir yöntem olacaktır. Alan yazın incelendiğinde ailelerin çocuklarının eğitimini içerik alan video mesajlarına karşı duyarlı olduğu da ortaya konulan boyutlar arasındadır. Tüm bunlar ışığında etkin bir medya tasarımı ve sosyal medya ortamları aracılığı ile ailelere verilecek eğitimin bu konuda yararlı olabileceği açıklıtır (Metzler, Sanders, Rusby ve Crowley, 2012).

Facebook'un kullanıcılarına sunduğu hizmetler çok çeşitlidir; Facebook'ta kullanıcılar kolaylıkla grup kurabilir, kurdukları gruba yeni üyeler ekleyebilir veya oluşturulan gruplara dahil olabilirler. Bunun yanı sıra Facebook grupları ile aile, öğrenci, çalışma arkadaşları gibi topluluklarla iletişim kurulabilir.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kafkas Üniversitesi, Kazım Karabekir Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Bilgisayar Destekli Tasarım ve Animasyon PR, yildizezgin@kafkas.edu.tr

Şekil 1. Facebook ile Katılım <https://donanimgunlugu.com/faceboook-messenger-grup-video-123108>

Facebook ortamını kullanarak eğitimde aile katılımını gerçekleştirmek bağlamında; öğretmenler bir grup kurabilir ve kurduğu grup üzerinde otomatik şekilde yönetici olarak atanır. Böylece öğretmen oluşturduğu grubu kontrol edip yönetebilir. Bununla birlikte öğretmen herhangi bir konuya yönelik tartışma ortamları ve/veya anket gibi formlar oluşturup, ailelerden geri bildirim alabilir ve böylece aileler eğitim öğretim sürecine aktif bir şekilde dahil edilebilir.

Facebook'un bir diğer özelliği de video yüklemesidir. Öğretmenler bu özellik sayesinde eğitim videoları hazırlayıp ailelerle uzaktan eğitim yoluyla çeşitli çalışmalar gerçekleştirebilir. Böylece zaman, ulaşım sınırlılığı gibi birçok sebepten dolayı yüz yüze gerçekleştirilemeyen aile katılımları, uzaktan eğitim ve bu tür etkileşimli eğitim videoları yardımıyla aktif hale getirilebilir. Ayrıca hazırlanacak bu eğitim videolarının asenkron özelliği göz önünde bulundurulduğunda; ailelere istedikleri zamanda ve istedikleri yerde yani zamandan ve mekândan bağımsız olarak izleme ve takip imkânı sunulabilecektir.

Facebook'un aile katılımındaki etkinliği göz önüne alındığında; Facebook ortamında öğretmenler veliler için çeşitli alanlarda etkinlikler (alan gezisi, tiyatro, sinema, piknik vb.) düzenleyebilir. Etkinlik sonunda velilerin memnuniyetlerini sorgulamak adına ailelerden geri bildirim alabilirler böylece çift yönlü etkileşimi de beraberinde sağlamış olurlar.

WHATSAPP İLE AİLE KATILIMI

Diğer bir popüler sosyal medya ortamı olarak WhatsApp uygulamasının eğitimde aile katılımına yönelik kullanımı ele alındığında; akıllı telefonların kullanım ivmesinin artışının yanı sıra sınırsız mesaj, fotoğraf-video ve ses kaydı

paylaşımı, okundu-görüldü geri dönüt bilgisi verme gibi özellikleri WhatsApp'ı tüm dünyada en çok kullanılan mesajlaşma uygulaması haline getirmiştir.

Şekil 2. WhatsApp ile Katılım <https://web.whatsapp.com/>

WhatsApp'ın eğitimde aile katılımına yönelik aktif kullanımı düşünüldüğünde; eğitim öğretim faaliyetlerinde öğretmenle aile arasındaki iletişimin sağlanmasında, geleneksel iletişim yollarına göre daha ucuz, daha kolay bir şekilde bilgi paylaşımının gerçekleşmesine izin veren sosyal bir platform olabileceği öngörülmektedir (Balcı ve Şahin, 2019).

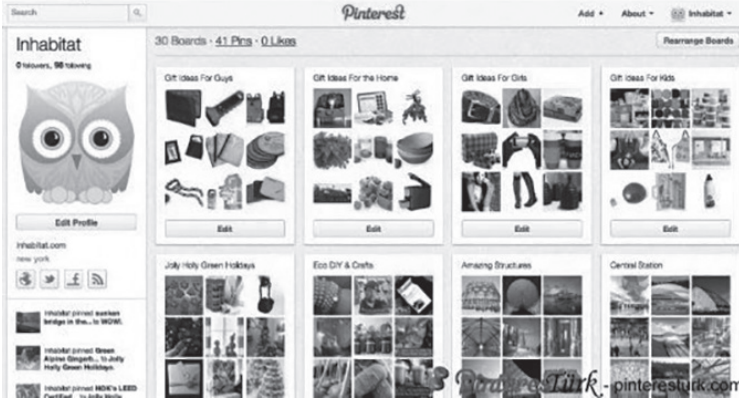
PİNEREST İLE AİLE KATILIMI

Ülkemizde yavaş yavaş kullanıcı sayısını arttırdığı görülen Pinterest uygulaması görsel ağırlıklı bir sosyal paylaşım sitesidir. Açıldığı günden beri özellikle ülkemizde gittikçe yaygınlaşmaya başlayan bu site adını “Pin” ve “interest” kelimelerinden almaktadır.

Facebook, Twitter ve popüler Instagram gibi Pinterest uygulamasında da sürekli paylaşım ve beğeni ile çevreyle etkileşime geçebilmek mümkündür. Ayrıca ilgi alanlarına uygun görseller oluşturup panolara iğneleme etkinlikleri de gerçekleştirilebilir.

Pinterest uygulamasını kullanabilmek için kullanıcılar Facebook hesabı ile siteye giriş yapılabilir. Kullanıcılar oluşturdukları profillerinden kendi ilgi alanlarına yönelik panolar oluşturarak beğendikleri görselleri panolarına iğneleyebilirler. Görselin yanında yer alan kırmızı renkteki “Pin it” butonu ile bu işlem hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilir.

Pinterest

Şekil 3. Pinterest ile Katılım <https://tr.pinterest.com/>

Araştırmalarda, eğitimin özellikle okul öncesi kademesinde yapılan etkinliklerin görselleştirilmesinde Pinterest uygulamasından sıklıkla yararlanıldığı ortaya konulmuştur (Hall ve Zarro, 2013; Jing, vd., 2015).

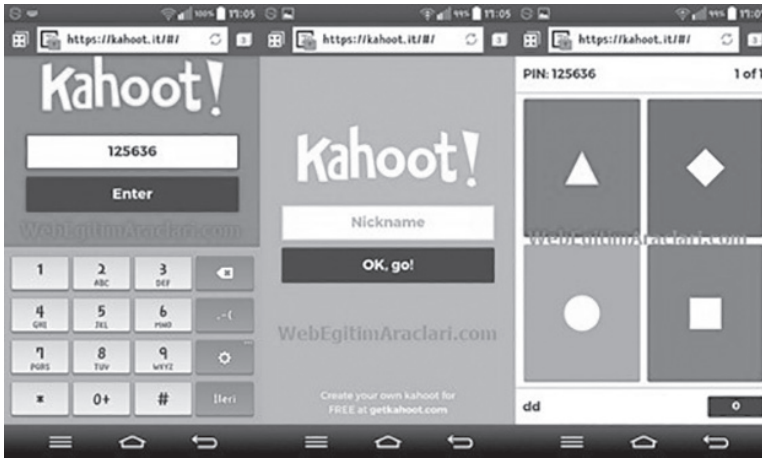
Şekil 4. Pinterest ile Okul Öncesi Aktiviteleri <https://tr.pinterest.com/guliiii/okul-%C3%B6ncesi-etkinlik-%C3%A7ocuklar-i%C3%A7in/>

Bu bağlamda Pinterest uygulaması okul öncesi ve ilköğretim kademelerinde öğretmenlerin görselliği ön plana çıkararak aktivitelerde yararlanabilecekleri etkin sosyal bir ortamdır. Bunun yanı sıra öğretmenler bu etkinliklere aile katılımını da dahil ederek, ebeveynlerin çocuklarının becerileri hakkında bilgi sahibi olmalarını da sağlayabilir.

Aktulun ve Elmas (2019)'a göre öğretmenler Pinterest uygulaması ile kendi meslektaşları ve anne-babalar için kaynak oluşturabilir, yaratıcı fikirleri ile panolar hazırlayabilir ve birbirlerinin panolarını takip ederek yaratıcılıklarını geliştirebilir. Aynı zamanda kendi ilgi alanlarına yönelik konuları içeren pano linklerini saklayarak onları sürekli takip edebilir ve fikirlerini yeniden organize edebilirler.

WEB 2.0 ARAÇLARININ AİLE EĞİTİMİ VE KATILIMINDA KULLANILABİLİRLİĞİ

Kahoot Uygulaması İle Aile Katılımı: Günümüz “dijital yerli” olarak sınıflanan teknoloji ile iç içe olan öğrencilerin derse olan ilgi ve motivasyonlarının artırılması öğretmenler için bir hedef haline almıştır. Bu bağlamda öğrenme öğretme sürecini eğlenceli hale getirebilmek, kalıcı öğrenmeyi desteklemek, yaparak ve yaşayarak öğrenmeyi ön planda tutmak artık eğitimde bir gereklilik haline almıştır. Günümüzde bu amaçlara hizmet eden öğrencilerin eğlenerek öğrendikleri Web 2.0 araçlarından en popülerleri Kahoot! uygulaması olarak gösterilmektedir.

Şekil 5. Kahoot! ile Katılım <https://kahoot.com/>

Sınıf ortamında Kahoot uygulamasının kullanımı ile öğrenciler daha fazla puan elde edebilmek amacı ile kendi aralarında rekabete girişip öğrenmeye yönelik motivasyonlarının arttırıldığı alan yazındaki çalışmalarla ortaya konulmuştur. Ayrıca uygulama rozet, liderlik tablosu gibi özelliklere sahip olup bu özellikler de öğrencileri ödül kazanmaya yönlendirmekte ve motivasyonlarını desteklemektedir (Nicholsan, 2015).

Kahoot uygulamasının aile katılımını destekleme amacıyla kullanılması bağlamında, ülkemizde bir ilin anaokulunda “Robot Ozobot Projesi” etkinliği ile aile katılım çalışması Kahoot Web 2.0 aracı ile gerçekleştirilmiştir. Proje kapsamında Polonya’dan ülkemize gelen robot Ozi ile ilgili yapılan etkinlikleri konu alan 7 soruluk bir test uygulaması yapılmıştır. Kahoot uygulamasını telefonuna indiren 5 veli grup lideri olmuş ve her bir veli 4 öğrenci ile gruplarını oluşturmuşlardır. Sürecin devamında “gelen robotun ismi neydi?”, “robot hangi ülkeden geldi?”, “robot setinin içinde neler vardı?” gibi sorularla öğrencilerin ve velilerin etkinlik süreci hakkındaki bilgileri ölçülmüştür. Böylece projenin sonunda Kahoot ile ailelerin de sınıf içi etkinliklere katılımı sağlanarak, eğitimde aile katılımı desteklenmiştir. Sonuç olarak Kahoot uygulaması ile eğitimin belirli kademelerinde bu gibi etkinlikler düzenlenerek öğretmen-öğrenci-ebeveyn etkileşimleri desteklenebilir.

CLASSDOJO UYGULAMASI İLE AİLE KATILIMI

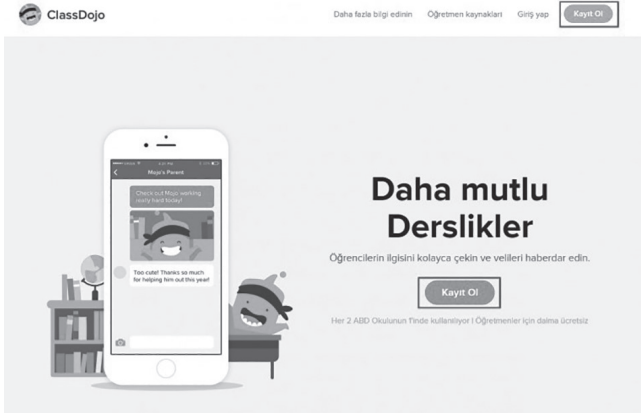
ClassDojo, 35’den fazla dile çevrilebilen mesajlaşma gibi iletişim özellikleri aracılığıyla öğretmen, öğrenci ve aileler arasında iletişim ve koordinasyonu sağlayan eğitici bir dijital ortamdır. Yapılan araştırmalarda ClassDojo uygulamasının veli iletişimi ve öğrenci geri bildirimini açısından mükemmel bir raporlama sistemine sahip olduğu ortaya konulmuştur (Classdojo, 2020). Öğretmenler bu raporları, kendisinin dışında yetkilendirdiği veliler ile paylaşabilir ve sınıftaki öğrencilerine puan verebilir. Bunun yanı sıra sınıf kıyaslamaları yapılabilir, hangi sınıfın hangi hedef davranışı gerçekleştirmede daha iyi olduğu analiz edilebilir.

ClassDojo ücretsiz bir yazılımdır. Mobil uygulaması sayesinde hem bilgisayar hem de akıllı telefonlar üzerinden rahatlıkla kullanılabilir. Aynı zamanda öğretmen-veli arasında whatsapp uygulaması gibi konuşma içeriklerini sadece veli ve öğretmenlerin görebildiği bir mesajlaşma ara yüzüne sahiptir. Öğretmenler mesajlar bölümünü kullanarak velilere bireysel ya da toplu mesaj gönderebilirler. Böylece tüm veliler kısmına gelinerek yazılan mesajlar, sisteme

bağlı tüm velilere iletilir veya öğrenci ismine tıklanarak yazılacak mesaj sadece o öğrencinin velisi tarafından görüntülenir.

Şekil 6. ClassDojo ile Katılım <https://www.classdojo.com/tr-tr/>

Şekil 7. ClassDojo'ya Üyelik <https://www.classdojo.com/tr-tr/>

VİDEO KONFERANS ARAÇLARININ AİLE EĞİTİMİ VE KATILIMINDA KULLANILABİLİRLİĞİ

Google Hangout, Skype ve FaceTime video konferans araçları ebeveynlerin uzak bir konumdayken sınıf etkinliklerine katılmalarına izin verir. Birçok ebeveynin çalışırken, ofisten uzakta veya evdeki diğer çocuklarla seyahat ederken okula gelmeleri genellikle zordur, bu nedenle video konferans araçları okul ve öğretmenle etkileşime geçmede yararlı olabilir.

Google Hangout Uygulaması İle Aile Katılımı: Google 2013 yılında, GTalk'un yerine dünyanın en çok kullanılan mobil işletim sisteminin sahibi olmanın avantajıyla, hem metin tabanlı mesajlaşma hem de video konferans özellikleri sunan yeni hizmeti Hangout'u kullanıcılarına sunmuştur.

Şekil 8. Google Hangout ile Katılım <https://hangouts.google.com/>

Hangout uygulamasıyla hem yazarak mesajlaşma hem de aynı anda 10 kişiye kadar video konferans sistemiyle iletişime geçebilmek mümkündür. Bunun yanı sıra yapılan video görüşmelerini aynı anda kaydedip daha sonra YouTube ortamında yayınlamak da mümkündür.

Günümüz ebeveynlerinin çalışan bireyler olduğu ve vakitlerinin sınırlılığı düşünüldüğünde, video konferans sisteminin kullanıldığı araçlar üzerinden öğretmenlerin velilerle iletişime geçmesinin kolaylık sağlayacağı öngörülmektedir. Bu bağlamda birçok teknik özelliğiyle Google Hangout uygulaması, 10 kişiye kadar gerçekleştirilebilen video görüşmeleriyle ayrıca bu görüşmelerin kayıt altına alınıp tekrar izleme özelliğiyle eğitimde aile katılımına destek verecektir.

Skype İle Aile Katılımı: Skype, web/mobil araçlar üzerinden erişimi olan, aktif bağlantı kuran kişi sayısı 50 kişi ile sınırlı olan ücretsiz erişime açık olan bir uzaktan bağlantı aracıdır. www.skype.com adresinden uygulamaya erişmek mümkündür. Türkçe dil desteği olan programın üyeliği için 5 seçenek bulunmaktadır:

- Telefon numarası ile
- Skype Üyeliği ile
- E-posta hesabı ile
- Google Hesabı ile
- GitHub ile

Şekil 9. Skype ile Katılım <https://www.skype.com/tr/>

Skype ile katılımcılarla doküman, resim, ses, ekran paylaşımı, anket paylaşımı yapılabilir. Görüntülü ya da sesli olarak konu anlatımı, soru çözümü, örnek gösterimi mümkündür.

Google Hangout gibi Skype uygulaması da eğitimde aile katılımını destekleyen bir uzaktan bağlantı aracıdır. Öğretmenler ya da okul yöneticileri velilerle çocukları hakkında iletişime geçmek, okul ya da sınıf etkinlikleriyle ilgili bilgilendirme ya da paylaşımlarda bulunmak ve böylece velileri de görüntülü ve/veya sesli olarak öğrenme öğretme süreçlerine dahil etmek amacıyla bu video konferans uygulaması aracından ücretsiz olarak yararlanabilirler.

FaceTime İle Aile Katılımı: FaceTime uygulaması 2010 yılında hayata geçirilen ve telefonda görüntülü konuşmanın atası olarak kabul edilen video konferans destekli bir uzaktan bağlantı aracıdır.

Şekil 10. FaceTime ile Katılım <https://apps.apple.com/us/app/facetime/id1110145091>

Eğitimde aile katılımını sağlama niteliğinde FaceTime'da diğer video konferans tabanlı görüşme araçları gibi kullanılabilir bir uzaktan bağlantı aracıdır. Fakat sadece Apple cihazlarına özgü bir uygulama olduğundan diğer araçlara göre dezavantajı söz konusudur. Bununla birlikte öğretmen-öğrenci-veli arasındaki iletişimi gerçekleştirilmede mobil cihazlar üzerinden videolu ve sesli görüşmelerin yapılarak çift yönlü etkileşimin gerçekleştirilebileceği ücretsiz bir bağlantı aracıdır.

E-ÖĞRENME ORTAMLARINDA AİLE KATILIMININ FAYDALARI

Günümüzde etkili öğrenme-öğretme sürecinin oluşturulması yolunda en önemli gelişmelerden birisi de internet aracılığıyla e-öğrenme ortamlarından yararlanabilmektir. Ancak böyle bir uygulamanın yerleşmesi ve başarılı olabilmesi için bu kültürün benimsenmesi şarttır (Balkar, 2009). Bu durumda eğitimin her paydaşı, öğrenmenin zaman ve mekân kavramlarına bağlı kalınmadan herhangi bir yer ve herhangi bir zamanda olabileceğini kabul etmelidir.

Okul yönetimi açısından düşünüldüğünde, kayıt-kabul, ders seçimi, sınav takvimi, öğrenci notlarının ilan edilmesi, bilgi depolama, vb. konularda e-öğrenme ortam ve araçlarından yararlanılmaktadır. Günümüz dijitalleşen dünyasında da bu tür elektronik ortamların ve araçların kullanımına yönelik eğitimin her paydaşına (öğretmen, öğrenci, okul müdürü, aile gibi) ilgili eğitimlerin verilmesi gereklilik arz etmektedir. Bu noktada çoklu ortam kullanımı eğitim ortamında önemli değişiklikler meydana getirmiştir. Bu eğitim biçimini çekici kılan nedenler; zaman ve mekan esnekliği, birlikte öğrenme kolaylığı (internet üzerinden iletişim kurarak, bilgilerini paylaşarak) ve kaynaklara ulaşmada kolaylık şeklinde özetlenebilir (Ergün, 2005).

Bu bağlamda MEB Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Programına göre öğretmen-aile iletişim etkinliklerinden biri de internet temelli uygulamaların kullanımınıdır (e-posta, sosyal medya, web sayfası, video konferans araçları vb.). Bu programda temel alınan kapsamlar; anne babalara günlük olaylar, çocukların fotoğrafları, okulda yapılan çalışmalar hakkında bilgiler ya da haber mektupları e-posta aracılığı ile gönderilebilir.

Bouffard (2008), araştırmasında birçok okulun web sitesi olmasına rağmen öğretmen ve okul yöneticilerinin %60'ının, ailelerin ise %36'sının bu siteleri aktif olarak kullandığı sonucunu ortaya koymuştur. Bu tür web sitelerinin ebeveynlerin çocukları ile ilgili ihtiyaç duydukları bilgilere zaman ve mekân sınırı

olmadan ulaşabilmeleri ve geri bildirim alabilmeleri yönünden etkili olduğu düşünülmektedir.

Pew İnternet ve Yaşam Projesi (2010)'a göre, çevrimiçi ders kitapları, eğitim içerikli web sitelerine bağlantılar, eğitsel oyunlar, çevrimiçi videolar gibi e-öğrenme içerikli araçlar öğretmenlerin etkin, motive edici, yaparak yaşayarak öğrenmeyi amaçlayan sınıf ortamlarını oluşturabilmeleri adına yararlı görülmüştür. Bunun yanı sıra blog, wiki, e-posta gibi araçlar ise ailelerin eğitim etkinliklerine katılım ve bilgilendirilmeleri ile öğretmen ile çift yönlü etkileşimlerin kurulması açısından tercih edilebilir bulunmuştur. Grant (2009)'a göre ise eğitimde aile katılımını sağlama bağlamında en çok yararlanabilecek teknolojik araçlar; akıllı telefon uygulamaları, sosyal ağ siteleri; Facebook, Myspace gibi, oyunlar, messenger uygulamaları ve e-mail olduğu tespit edilmiştir. Olmstead (2013)'e göre mevcut e-öğrenme ve iletişim teknolojileri araçları ile okullardaki ebeveyn katılımları arttırılabilir, öğretmen ve ebeveynler bu tür teknolojik araçlarla katılım ve motivasyona teşvik edilebilir, çocukların akademik yaşamları daha üst düzeye çıkarılabilir, öğrenci-öğretmen-ebeveyn arasındaki çift yönlü etkileşimler güçlendirilebilir.

Constantino (2003) ise çalışan ebeveynlerin okul içi aktivitelere katılmakta zorluklar yaşadıklarını belirtmiş bu noktada sesli arama sistemleri, e-posta hizmeti, web siteleri ve ebeveyn portalları gibi dijital araçların bu sorunu çözecek çalışan anne ve babaların da okulla iletişimde kalmalarına destek verdiğini ortaya koymuştur. Sözü edilen ebeveyn portalları, anne babaların çocuklarının eğitimlerini takip etmelerini (dersler, ödevler, notlar, devam durumları gibi) sağlayacak, doğrudan öğretmenlerle e-posta yoluyla iletişim kurup çocuklarının akademik ilerlemelerini takip etmelerine yardımcı olacaktır.

VLE (Virtual Learning Environments) Türkçe karşılığıyla "Sanal Öğrenme Ortamları" içerik yönetimi, öğrenme kaynaklarına erişim, müfredat ve ders planlama, öğrenme deneyimlerinin bireyselleştirilmesi, iletişim ve işbirliği: e-posta, uyarılar, sohbet, wiki, bloglar, gerçek zamanlı iletişim: canlı video konferans ya da sesli konferans uygulamaları gibi birçok unsuru içerisinde barındırır. Bu noktada öğrenme-öğretme süreci içerisinde, özellikle öğrenenlerin kendi hızlarında ilerleyebilecekleri aktif öğrenme ortamları yaratarak öğretim etkinliklerinin bireyselleştirilmesine destek olmaktadır. Sanal öğrenme ortamları aynı zamanda ailelerin, çocuklarının akademik gelişimlerini takip edebilmeleri bağlamında ebeveynlerin çocukları ile ilgili raporlamaları incelemelerini, çev-

rimiçi katılımlarını sağlamayı, çocuklarının okul çalışmalarına erişebilme ve işbirliği içerisinde olma gibi okul faaliyetlerini desteklemede kullanılabilecek yaygın platformlardır (Grant, 2009).

Şekil 11. Sanal Öğrenme Ortamları <https://www.pngwing.com/tr/search?q=Sanal+%C3%B6%C4%9Frenme+ortam%C4%B1>

Mobile Pie Futurelab (2009) yılında ortaya koyduğu raporda, ailelerin dijital teknolojiler çerçevesinde öğrenme tipolojilerini 6 kategoride incelemiştir. Bu kategoriler:

1. Çocukların İnfomal Öğrenmelerini Destekleme: Çocuklarının okul içi öğrenme faaliyetlerine, ilerleme kademelerine çevrimiçi erişen bireyler aynı zamanda çocuklarının öğrenme öğretme süreçlerine dahil olma, bu süreci öğretmenleri ile ortak yürütme, seçimlerine yardımcı olma gibi birçok avantajı da beraberinde kazanacaktır.

2. Ailelerin Süreç İçerisinde Dijital Beceriler Kazanması: Okul içi faaliyetlere erişimde dijital araçları kullanan ebeveynler, aynı zamanda dijital dönüşüm noktasında birçok yetkinlik kazanabilecektir. Örneğin; bir müzeye gidip geçmişten gelen karakterlerle etkileşim kurmak için el tipi sesli kılavuzlardan yararlanmak.

3. Çocukların Kişisel, Sosyal, Duygusal Yaşam Becerilerini Destekleme: Çocuklarının akademik ilerleyişinde sanal öğrenme ortamlarından yararlanan ebeveynler, çocuklarıyla çevrimiçi riskleri ve fırsatları nasıl yönetebilecekleri hakkında deneyimler kazanabilir.

4. Aile Yaşamına Katılım ve Kültürleşme: Çocuklar, sanal öğrenme ortamlarında öğrenme faaliyetlerine dahil olan ebeveynleri ile işbirlikli öğrenme yoluyla aile değerlerini ve kültürü paylaşmayı öğrenirler.

5. Ebeveyn Temel Becerilerini Geliştirmek: Sanal öğrenme ortamlarında öğrenme etkinliklerine katılan ebeveynlerin dijital okuryazarlık, aritmetik beceriler, çevrimiçi kaynakları kullanma gibi temel becerileri gelişecektir.

6. Aile İlişkilerini Geliştirmek: Ebeveynlerinin öğrenim faaliyetlerine aktif katılımıyla, çocuğun daha kendine güvenli, uyumlu ve mutlu olma, günlük aktivitelere etkin katılma, gerçek yaşamda kullanabileceği kalıcı davranışlar edinme gibi istendik davranışlar geliştirebileceği açıktır. Bu tür çift yönlü etkileşimler aile içerisindeki iletişim ve ilişkileri de sağlam temeller üzerine kurabilecektir. Tüm bunların ışığında teknoloji tabanlı okul aile işbirliği çalışmaları ve eğitimde aile katılımı eğitim- öğretim işlevini etkin bir hale getirecek, çocuğun akademik başarısını arttıracak ve daha önemlisi öğrenci-öğretmen-veli paydaşları arasındaki iletişimi ve bağı arttıracaktır.

E-ÖĞRENME ORTAMLARINDA AİLE KATILIMINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Ebeveynler, çocuklar okula başlayana kadar büyümeleri, gelişimleri ve eğitimlerinden sorumlu olan birinci derecede kişilerdir. Bu bağlamda çocuğun ilk öğretmeni olan ebeveynler, çocukları okula başladıklarında sahip olduğu sorumlulukları tamamen olmasa bile öğretmenlerle paylaşırlar (Kirkwood, 2016). Epstein (2001)'e göre aile katılımı, okulla aile arasındaki çok boyutluluğa bağlı her türlü iletişim ve etkileşim örüntüsüdür. Bunun yanı sıra eğitimde aile katılımı konusunda birçok çalışmaya sahip olan Epstein, ailenin eğitim öğretim sürecine dahil olmasının; okul ikliminin iyileşmesi, çocuğun eğitimine ilişkin

becerilerinin artırılması, öğretmen-aile çift yönlü etkileşiminin gelişimi gibi pek çok yararlılığı beraberinde getirdiğini ortaya koymuştur. Ireland (2014) ise eğitimde aile katılımını, çocuğun okula başlaması ile birlikte ailenin eğitim faaliyetlerine katılım oranı olarak tanımlamıştır.

Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı 2013 yılında, “Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi” (OBADER) programını ortaya koymuştur. Bu program çerçevesinde, eğitimde aile katılımının başlıca faydaları; çocuğun okuldaki etkinliklere katılımının artması, ev ve okul arasındaki eğitim farklılıklarının azalması, çocuğun kendisini okulun bir parçası olarak hissetmesi ve okula daha düzenli ve motive devam etmeleri olarak belirtilmiştir.

Aydoğan (2007), çalışmasında ailelerin okul faaliyetlerine katılımını engelleyen 4 önemli ve belirgin faktör üzerinde durmuştur. Bu engelleri;

- Zaman problemi,
- Ailelerin okul faaliyetlerinin kapsamı hakkında bilgisiz olması,
- Ekonomik problemler,
- Ders ve/veya konu alanlarında yeterli bilgiye sahip olmamaları olarak sıralamıştır.

Eğitimde aile katılımını engelleyen faktörlerin sadece ebeveynlerden kaynaklı olduğu söylenemez; alan yazın incelendiğinde bu engellerin öğretmenlerden ya da okul yönetiminden kaynaklı bir takım faktörler olduğu da ortaya konulmuştur (Aktaş Arnas, 2017; Aydoğan, 2017; Koçan, vd., 2019). Bu faktörler;

Aile Katılımı Konusunda Öğretmenin İsteksiz Olması

Öğretmenlerin ailelerle çalışma konusunda isteksiz olmalarının temel sebebi; ailelerle çalışmanın kendileri için ekstra zaman ve enerji gerektirmesidir. Örneğin; öğretmenin her bir çocuğun anne babasını araması ve/veya her bir anne babalara göndereceği e-mailler, ebeveynler ile çevrimiçi iletişime geçme gibi yükümlülükler onlar için ekstra bir zaman olarak görülebilir.

Öğretmenin Eğitim Süreci İçerisindeki Rol Karmaşası: Kültürel anlamda toplum içerisinde öğretmenin, ikinci anne-baba rolü üstlenmesi ve anne babanın yerini tutan bireyler ve/veya anne babanın vekili olarak nitelendirilmesi zaman zaman öğretmenlerin bir rol karmaşası yaşamasına neden olmaktadır. Bu etki içerisindeki öğretmen, gerçek anne-babaların eğitim sürecinde önemli bir rolü olmadığını düşünebilir ve anne babaları toplantılarda katlanılması

veya birkaç önemsiz bilgi verilmesi gereken üçüncü şahıslarmış gibi görebilir. Bu bağlamda aynı etki içerisindeki öğretmen, sınıf içerisinde çocuğun göstermiş olduğu istendik davranışları kendine mal ederken; çocuk davranış problemi gösterdiğinde ya da öğrenmede zorluk yaşadığında bu durumun nedenini ailelerine yükleyebilirler. Bu olumsuzluklar beraberinde öğretmen-aile iletişimini çatışmaya dönüştürebilir dolayısıyla eğitimde aile katılımını sekteye uğratabilir.

Öğretmenin Anne Babayı Rakip ve Tehdit olarak Algılaması: Öğretmen, çocuktaki istemediği bir davranışı değiştirmek istediğinde bazen ebeveynleri başa çıkılması gereken bir tehlike ve/veya tehdit olarak algılayabilir. Bazen de sınıf içerisinde yaptıkları hataları göreceklerini, sınıftaki yönetimi sorgulayacaklarını ve/veya sınıf yönetiminde anlamsız isteklerde bulunacaklarını düşündüklerinden aile katılımı konusunda isteksiz davranabilirler.

ÖĞRETMENİN ANNE BABALARA İLİŞKİN OLUMSUZ DUYGULARI VE YANLIŞ ALGILARI

Öğretmenler özellikle sosyo ekonomik düzeyleri düşük olan ebeveynlerin, genellikle çocuklarının eğitimiyle yeteri kadar ilgili olmadıklarını düşünebilirler. Bu bağlamda ilgili ebeveynleri iletişim açısından zor ve problemlili bireyler olarak etiketleyebilirler. Bu durum anne babaların çocuklarının eğitimine nasıl katkıda bulunacaklarını bilemediklerinden ve kendilerinin bu bağlamda okul yönetimi ve/veya öğretmen tarafından yönlendirilme beklediklerinden kaynaklanabilir. Öğretmen bazen bu beklentileri göz ardı edip ilgili anne babalara karşı olumsuz duygular geliştirebilirler ve bu durum da eğitimde aile katılımına engel teşkil edeceği gibi aileler arasında sınıflama yapılmasına da neden olur.

ÖĞRETMENİN EĞİTİM EKSİKLİĞİ

Bazı öğretmenlerin aile katılımı konusundaki bilgileri yetersiz olabilir ve/veya aile katılımını etkin hale getirebilmek için yeterli bilgi ve beceriye sahip olamayabilir. Aile katılımı konularında düzenlenen hizmet içi eğitim kurslarının da sınırlı olması nedeniyle aile katılımını nasıl planlamaları gerektiği ile ilgili bazı sorunlar ve buna bağlı engeller yaşayabilirler.

Bu durum Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin öğrenme ortamlarında kullanıldığı gibi eğitimde aile katılımında da kullanımı açısından düşünüldüğünde, özellikle çalışan ve okul toplantı/etkinlik/faaliyetlerine yüz yüze katılamayan veliler için büyük bir avantaj sağlayacağı açıktır. Bu noktada öğretmenlerin teş-

vik edici ve katılımı arttırıcı girişimciliği e-öğrenme ortamlarında aile katılımını arttıracaktır. Tabii ki bunun için öğretmenlerin eğitimde “Bilgi ve İletişim Teknolojileri’ni (BİT)” kullanmaya ilişkin yeterlilikleri sorgulanacaktır.

Bu konuda birçok araştırma mevcuttur; Çelen ve Seferoğlu (2017), araştırmalarında öğretmenlerin eğitimde BİT kullanma konusundaki yeterlilik algılarına ilişkin bir değerlendirme ortaya koymuşlardır. Sonuç olarak; öğretmenlerin eğitimde BİT kullanım yeterlikleri kısmen, BİT kullanım düzeyleri ise orta düzeyde yeterli görülmüştür. Özdan (2018) ise çalışmasında “Eğitimde öğretmenlerin teknoloji kullanımı: Bir Uygulama Örneği” geliştirmiş ve sonuç olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin buldukları okulda çalışma süreleri 1-5 yıl arası olanların teknoloji kullanımı ve teknoloji uygunluk algı seviyelerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda BİT araçlarını kullanma yeterliliği olmayan ve/veya yetersiz olan öğretmenler, uzaktan teknolojilerle ailelerin eğitime katılmaları noktasında isteksiz olacak ve bu durum aile katılımına doğrudan engel teşkil edecektir. Bu problemin çözümüne ilişkin öğretmenlere BİT ortam ve araçları alanında verilecek hizmet içi eğitimlerin, kurs ve seminerlerin etkili olabileceği öngörülmektedir.

OKUL YÖNETİMİNİN TUTUMU VE KAYNAK EKSİKLİĞİNDEN DOĞAN ENGELLER

Bazı okul yöneticileri aileler eğitime dâhil olduklarında okulun işlerinin aksayacağını düşünmekte ve aile katılımına ilişkin olumlu bir tutum sergilememektedirler. Okul yönetiminin bu şekildeki olumsuz tutumu da anne babaların eğitime katılımlarının önümdeki bir engeldir. Bununla birlikte, başarılı bir anne baba eğitimi ve etkileşimi için bazen öğretmenin maddi kaynaklara ihtiyacı olabilir. Okul yönetiminin kaynak ayırmaması da aile katılım çalışmalarında engel oluşturabilir.

Yıldız (2013), yaptığı çalışmada mobil teknolojilerin eğitime ve okul aile işbirliğine entegrasyonuna yönelik veli görüş ve beklentilerini incelemiş ve sonuç olarak velilerin mobil cihazların eğitsel amaçlı kullanımına yönelik görüşlerinin genel olarak olumlu yönde olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte velilerin mobil teknolojilerle okul-aile işbirliğini ve aile katılımına yönelik görüşleri de genel olarak olumlu yönde olduğu yapılan çalışmada ortaya konulmuştur. Veliler çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda mobil teknolojiler aracılığıyla okuldaki ilgili kişilerden eğitim ve bilgi alabileceklerini belirtmişlerdir. Ayrıca okul aile işbirliğinin üst düzeye çıkması için e-öğrenme ortamları ve mobil teknolojilerle iletişim kurmanın gerekliliğini belirtmişlerdir.

Tüm bunlar ışığında, eğitimde aile katılımının gerçekleşmesi için eğitimin içerisindeki tüm paydaşların öğretmen, okul yönetimi, velilerin örgütlü ve işbirlikli bir şekilde çalışmalarına ve aralarındaki iletişimin eksiksiz ilerlemesine ihtiyaç duyulur. Bu noktada bu paydaşların demografik özellikleri, katılıma yönelik inanç ve tutumları, eğitim seviyeleri, özellikle dijitalleşen dünyada Bilgi ve İletişim Teknolojileri ortam ve araçlarını kullanım yeterlilikleri ve algı özellikleri önem arz etmekle birlikte ilgili faktörlerin yeterliliği ve/veya yetersizliği eğitimde aile katılımını olumlu ya da olumsuz şekilde etkileyecektir.

E-ÖĞRENME ORTAMLARINDA AİLE KATILIMLI ETKİNLİKLER: PLANLAMA, UYGULAMA, DEĞERLENDİRME

Genel anlamda eğitimde aile katılımı çalışmalarına başlanılmadan önce bir öğretim planlamasının yapılması gereklilik arz etmektedir. Aile katılımlı çalışma ve etkinliklere başlanılmadan, ilk öncelik olarak öğretmenler, eğitim çalışmaları boyunca ailelere yönelik farkındalık oluşturabilmek için çalışmalar yapılmalıdır.

Bu tür çalışmalarda genellikle yüz yüze eğitim modeli benimsendiği için ailelerin, özellikle e-öğrenme ortamlarında yürütülecek olan uzaktan eğitim faaliyetlerine hazır hale getirilebilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda okul yönetimi ve öğretmenlerin e-öğrenme ortam ve araçlarının kullanımı konusunda işbirlikli çalışmaları, aileleri uzaktan eğitim konusunda yetkin hale getirebilecektir. Ayrıca dijital ortamların öğrenciler için öğrenme üzerinde teşvik ve motive edici olduğu yapılan araştırmalarla kanıtlandığından aynı etkilerin aileler üzerinde de oluşacağı öngörülmektedir. Bu sebeple bu tür etkinliklerin günümüz gelişen dijital ortam ve araçlarıyla zenginleştirilmesi katılımı arttıracaktır.

Aile katılımına yönelik farkındalık eğitimleri e-öğrenme ortamlarda video konferans araçları ile gerçekleştirilebilir. Bu tür çevrimiçi toplantılar, özellikle okul etkinliklerine zaman sorunu nedeniyle dahil olamayan çalışan veliler açısından büyük bir fırsat oluşturacaktır. Günümüzde birçok Web 2.0 aracı: Facebook, WhatsApp gibi video konferans amacını karşılayabilecek görüntü ve/veya ses destekli içeriklere sahiptir. Ayrıca içinde bulunduğumuz çağda ortaya konulan istatistiklerce (TÜİK Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması, 2019) bireylerin çoğunun internet ve akıllı telefon kullanıcısı olduğu düşünüldüğünde de bu tür çevrimiçi (online) farkındalık eğitimlerinin gerçekleştirilmesinin zaman ve mekan sorununu ortadan kaldıracığı; bununla birlikte aileleri eğitim etkinliklerine katılıma hazır hale getireceği açıktır.

Aile eğitiminin planlama aşamasında “ihtiyacı belirlemeye yönelik” hazırlıklar da yapılmalıdır. Bu bağlamda öğretmenler aile katılımlı çalışmalarına başlamadan önce, ailelerin ilgi ve ihtiyaçlarını belirlemek amacı ile anket, form veya görüşme gibi araç ve teknikleri kullanarak (“Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Anketi”, “Aile Eğitimi İhtiyaç Belirleme Formu” gibi) ailelerin eğitim etkinlikleri öncesinde görüş ve fikirlerini alıp bu doğrultu da planlamaya gidebilirler; böylece gerçekleştirilecek eğitim etkinlikleri öğretmen-veli işbirliğine dayalı olacaktır.

Ailelere eğitime başlamadan önce farkındalık kazandırma aşamasından sonra bu etkinliklerin öğretmenlerce uygulama aşaması sırayı almaktadır. Aile eğitim etkinliklerinin uygulama aşamasında da e-öğrenme ortamlarının sayısız avantajından yararlanmak gerek öğretmenlere gerekse de velilere kolaylıklar sağlayacaktır. İnternet ve akıllı telefon kullanıcısı ebeveynler için duyuru ve etkinlikler e-posta, sosyal medya araçları, web sitesi gibi dijital araçlar üzerinden gerçekleştirilebilir.

E-öğrenme ortamlarında aile katılım etkinliklerini daha eğlenceli ve içerik açısından daha zengin hale getirmekte mümkündür. Özellikle Web 2.0 araçlarına dahil olan Pinterest, Kahoot! ClassDojo gibi uygulamalar bu ihtiyaçları karşılayabilecek ve aileleri katılım bağlamında motive edecektir.

Aile eğitimi çalışmaları/etkinlikleri tamamlandıktan sonra değerlendirme aşamasında, bu süreçte ne öğrenildiği ve elde edilen kazanımlar konusunda ailelerden geri dönütler alınabilir. Eğitimin başlangıcında kullanılan anket, form, görüşme tekniği gibi araçlar eğitimin sonunda da “ailelerin süreç memnuniyeti” durumunu ölçmek amacıyla kullanılabilir. Bu noktada yine dijital ortamlarda mevcut olan çevrimiçi anket ve/veya form uygulamalarından yararlanabilmek mümkündür. Böylece aileler, zaman ve mekân kısıtlaması olmadan öğretmenler tarafından gönderilen bir link üzerinden katıldıkları eğitimleri memnuniyet ve kazanım bağlamında değerlendirebilirler. Bu değerlendirmeler ve özellikle ailelerden alınan görüşler doğrultusunda, gelecekteki eğitim etkinliklerine ışık tutulur ve olası eksikliklerin tamamlanmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Aktaş-Arnas, Y. (2011). *Okul öncesi eğitimde aile katılım stratejileri*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Aktulun, Ö. U. ve Elmas, R. (2019). 21. Yüzyıl okul öncesi öğretmenleri için sosyal medya araçları: Muhtemel faydalar. *Temel Eğitim Dergisi*, 1(4), 6-20.
- Aydoğan, Y. (2017). Okul öncesi eğitim programlarında aile katılımı. T. Güler Yıldız, (Ed.). *Anne baba eğitimi* (4. Baskı) içinde (100-136). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Balcı, A. ve Şahin, F. (2016). Sosyal medyanın aile katılımında kullanılabilirliği üzerine bir inceleme. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(5), 2309-2322.
- Balkar, B. (2009). Okul-aile işbirliği sürecine ilişkin veli ve öğretmen görüşleri üzerine nitel bir çalışma. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(36), 105-123.
- Bouffard, S. M. (2008). Tapping into technology: The role of the internet in family school communication. cambridge, MA: Harvard Family Research Project.
- ClassDojo (2020). <https://www.classdojo.com/tr-tr/?redirect=true> adresinden 12.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Constantino, S. (2003). *Engaging all families: creating a positive school culture by putting research into practice*. Oxford, UK: Rowan & Littlefield Education.
- Çelen, F., K. ve Seferoğlu, S. (2017). Öğretmenlerin eğitimde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma konusundaki yeterlilik algılarına ilişkin bir değerlendirme. <https://docplayer.biz.tr/108086140-Ogretmenlerin-egitimde-bilgi-ve-iletisim-teknolojilerini-kullanma-konusundaki-yeterlilik-algilarina-iliskin-bir-degerlendirme.html> adresinden 15.07.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Epstein, J. L. (2001). *School, family and community partnership: Caring for the children we share*. California: Corwin Press.
- Ergün, F. (2005). *İnternet ve toplum*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ireland, K. (2014). The definition of parent involvement. <http://www.livestrong.com/article/75306-definition-parent-involvement/> adresinden 16.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Kirkwood, D. (2016). Understanding the power of parent involment. <https://www.naeyc.org/resources/blog/understanding-power-parent-involvement> adresinden 13.06.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Koçan, M., O, Kimzan, İ., Yıldız, T., G. ve Çağdaş, A. (2019). Öğretmen ve ebeveynlerin aile katılımını etkileyen etmenlere yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları*, 5 (3), 370-381.
- Metzler, C. W., Sanders, M. R., Rusby, J. C. ve Crowley, R. N. (2012). using consumer preference information to increase the reach and impact of media-based parenting interventions in a public health approach to parenting support. *Behavior Therapy*, 43(2), 257-270. doi:10.1016/j.beth.2011.05.004.
- Mobile Pie futurelab (2008). http://www.creativetallis.com/uploads/2/2/8/7/2287089/digital_inclusion3.pdf adresinden 03.06.2022 tarihinde erişilmiştir.

- Nicholson, S. (2012). A user centered theoretical framework for meaningful gamification. in proceedings games learning society 8.0. Madison.
- Pew Internet ve American Life Project. <http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/2009/Wireless-Internet-Use.pdf>. adresinden 04.07.2022 tarihinde erişilmiştir.
- Olmstead, C. (2011). *Using technology to increase parent involvement* (doctoral dissertation). California State University, Fullerton.
- Özdan, Ş. (2018). *eğitimde öğretmenlerin teknoloji kullanımı: bir uygulama örneği* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- TÜİK (2019). Hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması. <https://dijilopedi.com/2019-tuik-hanehalki-bilisim-teknolojileri-kullanim-arastirmasi/> adresinden 18.07.2020 tarihinde erişilmiştir.